نەوت تەواو بوو ئێستا نۆرەی غازە!.. ریبوار یاسین فتاح

سەبارەت بە گرێبەستی غاز

لە (٢٠)ی ئایاری (٢٠٢٥)، حکومەتی هەرێمی کوردستان، بە سەرۆکایەتی سەرۆک وەزیران (مەسرور بارزانی)، دوو گرێبەستی گرنگی نەوت و گازی لەگەڵ کۆمپانیاکانی ئەمریکی (HKN Energy) و (WesternZagros Resources) واژۆ کرد، کە بەهایان بە دەیان ملیار دۆلار مەزەندە دەکرێت.

کێڵگەی (تەپخانە) و (کوردەمیر)، لە بنەڕەتدا یەک کێڵگەیە، لە سنوری (سەنگاو)ەوە دەست پێدەکات تا شاخەکانی (داری خلە)، بەڵام بەهۆی گەندەڵی پێشتر، کێڵگەکان بە کێڵگەی بچووک دابەش کران تا بدرێن بە بەڵێندەر و کۆمپانیای زیاتر. کێڵگەی (میران)یش لە (بازیان)ەوە دەست پێدەکات تا شاخی (پیرە مەگرون). پرسیارەکە ئەوەیە: ئەم دوو کێڵگەیە بە بەهای (١١٠) ملیار وزەیان تێدایە؟ ئەوەی حکومەتی هەرێم لە ئێستادا دەیکات، تەنها بە ڕیکلام و شۆی ئیعلامییە. ئەگەر (١١٠) ملیار بەو مانایە بێت، ئەوا ئەم دوو کۆمپانیایە لە ئێستاوە تا (٣) ساڵی داهاتوو ئیش دەکەن، هەموو ئەو بڕەی کۆمپانیاکان و حکومەتی هەرێم دەستیان دەکەوێت — لە کرێکار و وەستا تا شۆفێر و ڕاوێژکار و مەسئول و حیزب چی، هەمووی بەو بڕە دەخەمڵێندرێت لە کاتێکدا ڕەنگە دوو سبەی نرخی وزە بگۆڕێت. واتە ئەمە جۆرێکە لە خەیاڵ خۆشی و پێوانەیەکی هەڵەیە.

ئەوەش ڕوونە: لە ڕابردودا، بەهۆی نەوتەوە، خەڵک قەرزار کرا. تەنانەت زستانان، زۆرینەی خێزانەکان بەهۆی گرانی سوتەمەنییەوە ناتوانن دوو ژوور گەرم بکەن. کەواتە، ڕای گشتی مافی خۆیەتی بزانێت:

ناوەڕۆکی ئەم گرێبەستە چییە و چۆنە؟ پشک و بەشدارییەکان چۆنن؟ حەقیقەتی کۆمپانیاکان چییە؟ سودە داراییەکانی ئەم گرێبەستە بۆ خەڵک چییە؟ ئایا لە ناوەڕۆکی گرێبەستەکەدا هاتووە کە پێش هەموو شتێک گاز بە بەری و بە نرخێکی هەرزان بگاتە خەڵک؟ یان چی؟!!

پێویستە ئەوەش بڵێین کە سەرۆکی (یەکێتی) پاڤڵ تاڵەبانی، لە لێدوانێکیدا وتی:"مەگەر بەسەر لاشەی مندا پڕۆژەی غاز و بڕەی غاز لێبدرێ". کەواتە وا دیارە: ئەوە ئەکەیتان کردووە، بەیە (مەسرور بارزانی) گرێبەستی کردووە؟!

لە ڕابردودا، عیماد ئەحمەد و قوباد تاڵەبانی و هتد. دەیانوت: “ئەمە ئاگامان لە وردەکاری پڕۆسەی نەوتە”. خوای لەخۆشبێ، مام جەلال لەگەڵ بەرزانی سوکانی نەوتەکەیان بادا، کەچی لەم دوایەدا، ئەوە ویستان خۆتان لە بەرپرسیارێتی بدزنەوە.

ئەوە وەک (یەکێتی) و (سەرۆکی یەکێتی) دەخەینە بەردەم بەرپرسیارێتی بۆ ئەندازەی (پارتی). فەرموون، ڕای ڕوون و ڕاشکاوی خۆتان لەسەر ئەو گرێبەستانە بۆ خەڵک بخەنە ڕوو.

هەروەها، پێویستە هەر لە ئێستاوە، هێزە موعارەزەکانیش هەڵوێستی خۆیان هەبێت. خەڵکیش مافی خۆیەتی بڵێت: “چەندمان لە نەوتەکەی نەچیرڤان بارزانی هەڵکڕاند، هەر هەندەش لە غازەکەی (مەسرور) هەڵدەکڕێنین”.

بە دەنگی پەرلەمان و ناشەفافیەت (Transparency)؟

یەکێک لە ناتەواوترین بابەتەکان لەسەر ئەم گرێبەستە، نەبوونی دەنگ و ڕۆڵی پەرلەمان و ڕەخنەی گشتییە. بە پێی بنەماکانی حکمڕانییەکی دیموکراتی، گرێبەستێکی ئەم قەبارەیە دەبێت لە ڕێگەی یاسا و بڕیاری پەرلەمان و ڕووناکییەکی گشتی بڕیار بکرێت.

ئایا ئەمە دەبێت دەستپێکی نوێی قەرز و کێشەی مووچە بێ؟

لە هەرێم، قەرزە گشتییەکان و نەبوونی مووچە لە کاتی خۆیدا گرنگترین کێشەی ژیانی خەڵکن، بەڵام بە واژۆکردنی گرێبەستێکی بە ڕەخنە، بە سەروەری پەرلەمان، و بە تەبیینی لە ماف و یاسا، خەڵک هەست دەکەن کە: ئایا ئەمە تەنها قەبارەیەکی نوێیە بۆ کۆنکردنەوەی گەندەڵییەکی کۆن؟

پەیوەندیدان بە حکومەتی عێراق:

حکومەتی عێراق ڕوون دەکاتەوە کە: (مەسرور بارزانی)، لە بەرژەوەندی عێراق و گەلی کوردستان مامەڵە ناکات؛ بەڵکو لە بەرژەوەندی بنەماڵە، حیزب و هاوپەیمانە بیانییەکان مامەڵە دەکات.

هەر ڕێککەوتنێک بێ بە لێپرسینەوە:

- قەیرانی ئابووری قووڵتر دەکاتەوە.
- بۆشایی لەگەڵ بەغدا زیاد دەکات.
- مەترسی ململانێی مەدەنی و گۆشەگیری نێودەوڵەتی زیاد دەکات.

پرسیارە سەرەکییەکان

١. لە چوارچێوەی چ شەرع و دەستوورێک ئەم گرێبەستە ڕوویداوە؟

لە غیابی پەرلەمان و دامەزراندنی نەوەیەکی دیموکراتی، هیچ دەسەڵاتێکی حکومەت ناتوانێ گرێبەستی بەو قەبارەیەی دارایی

و وزەیی بکات.

٢. ناوەڕۆکی گرێبەستەکە چییە؟

- بەشداری و پشکی حکومەتی هەرێم چییە؟
- سودە داراییەکان بۆ کییە؟
- کە بە فۆرمی سەرپەرشتی ئەم گرێبەستە دەکات؟
- داهاتەکە بۆ خەزێنەی گشتی دەچێت یان بۆ ئەنجامی سیاسەتی تایبەتی؟

٣. ئایا لە ناو گرێبەستەکەدا بڵاوکراوەتەوە، کە پێش هەموو شتێک گاز بە نرخێکی کەم بەرەو خێزانەکان بگات؟

بەپێی ئەو بەها و قەبارەی گرێبەستە، پێویستە پێشبینی بەرزترین سود بۆ هاوڵاتییانی هەرێم بکرێت، نە تەنها بە فۆرمی نوێنەرانی دەسەڵات.

هۆشیاری و داواکاری

- گرێبەستی بە ڕووناکی، بە دەنگی پەرلەمان، و بە ڕەخنەی گشتی، دەتوانێت سەرەتا بێت بە قەرزهێنانی نوێی هەرێم و گەورەکردنی کێشەی سوتەمەنی و نائەرکەی مووچە.
- نوێنەرایەتی ئەمریکا و حکومەتی فیدراڵی دەبێت بەرپرسیارێتی بزانن لە پشتگیری یاسازی و بنەماکانی دیموکراسی.
- ئەم گرێبەستە، ئەگەر بە شێوەیەکی نادیار و نادروست پێشکەش کراو بێت، بە تەواوی دژە بە مافەکانی خەڵکی هەرێمە.

نەبونی بەرپرسانی ئەمریکی لە مەراسیمی واژۆکردن:

گرێبەستەکان لە ژووری بازرگانی ئەمریکا واژۆکران، بەڵام هیچ بەرپرسێکی حکومەتی ئەمریکی ئامادە نەبوو. تا ئێستا هیچ بەرپرسێکی ئەمریکی لەسەر ئەم گرێبەستانە قسەی نەکردووە. ئەمەش سەرنجی ڕۆژنامەنوسان و چاودێرانی کوردستان ڕاکێشاوە، چونکە گرێبەستەکانی بڕو قەبارەی گەورەن (١١٠ ملیار دۆلار بە گوێرەی بەیاننامەی حکومەتی هەرێم)، چاوەڕواندەکرا بەرپرسانی ئەمریکی تێیدا بەشداربن، بەتایبەتی کە قەبارەکە سێ هێندەی بازرگانی ساڵانەی نێوان ئەمریکا و تورکیایە.

کۆتایی: کێشەی مووچە، نەوت، ناسەقامگیرییەکانی بەغدا، گرێبەستی گاز… هەموویان دەستپێکەکی نوێن بۆ داخستنی بابەتێکی گەورەن لە مەیدانی ڕاگەیاندن و ڕەخنەی گشتی.

بەپێی بنەماکانی دیموکراسی، داواکاری گشتییە:

- ڕووناکی (شەفافیەت- Transpare ncy)
- بەرپرسیارێتی
- گەڕاندنەوەی دەسەڵات بۆ نێوان خەڵک و پەرلەمان.

ریبوار یاسین فتاح